

**Etelä-Suomen oikeusapu-
ja edunvalvontapiiri**
Porkkalankatu 13 C
00180 HELSINKI

16.1.2023

Lakivaliokunnalle

VNS 13/2022 vp Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta

LAUSUNTO

Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle selonteon oikeudenhoidosta. Lakivaliokunta on pyytänyt Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiriä kuultavaksi sekä kirjallista lausuntoa selonteon johdosta.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri kiittää lakivaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuultavaksi ja lausuu näkemyksensä kunnioittaen seuraavaa.

Yleistä

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää selonteon laatimista erittäin tärkeänä. Selonteko antaa kokonaisvaltaisen ja tiiviin kuvan suomalaisen oikeudenhoidon nykytilasta, toimintaedellytyksistä ja kehityssuunnista.

Oikeusministeriön tavoitteena on, että Suomi on avoin ja aktiivinen yhteiskunta ja turvallinen oikeusvaltio, jossa perus- ja ihmisoikeudet ja oikeusturva toteutuvat yhdenvertaisesti. Suomen perustuslaki takaa jokaiselle oikeusturvan keskeiset elementit sekä velvoittaa julkisen vallan turvaamaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen. Viimeaikaiset kansainvälisen turvallisuustilanteen muutokset korostavat entisestään oikeuslaitoksen asemaa oikeusvaltioperiaatteiden takaajana.

Kansainvälisten vertailujen mukaan suomalainen oikeusvaltio on vankalla pohjalla. Oikeudenhoidon määrärahojen riittämättömyys ja toimijoiden toimintaedellytykset ovat kuitenkin aiheuttaneet huolta jo kauan. Keskeisiä tunnistettuja oikeusturvaongelmia ovat muun muassa oikeusprosessien pituus ja oikeudenkäyntien kalleus sekä henkilöstön kuormittuneisuus.

Selonteossa esitetään keskipitkän aikavälin tavoitteet oikeudenhoidon kohtuulliselle laadulle sekä toimenpide-ehdotuksia oikeudenhoidon resurssien varmistamiseksi, sisäisten rakenteiden ja prosessien tehostamiseksi sekä oikeuspalvelujen saatavuuden ja asiakaspalvelujen parantamiseksi.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää selonteossa esitettyjä tavoitteita sekä toimenpide-ehdotuksia kannatettavina ja lausuu kunnioittaen lisäksi seuraavaa.

Tärkeimpänä huomiona Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri toteaa, että oikeudenhoidon kehittäminen vaatii pitkäjänteistä, suunnitelmallista ja kokonaisvaltaista määrärahojen, tuottavuuden ja toimintatapojen tarkastelua koko oikeudenhoidon ketju ja toimijoiden väliset riippuvuussuhteet huomioiden.

Oikeushallinnon ajankohtainen ja ensisijainen haaste on henkilöstöresurssien riittävyys. Vuoteen 2030 yltävässä tarkastelussa oikeudenhoidon toimintaedellytysten turvaaminen ja tavoitteisiin pääseminen edellyttää selonteon mukaan lähes 1 200 henkilötyövuoden lisäystä sekä pysyvää lisärahoitusta keskimäärin 90 miljoonaa euroa vuodessa.

Henkilöstöresurssien lisääminen ei kuitenkaan yksin riitä. Työnteon tapoja ja työntekoa tukevia tietojärjestelmiä sekä eri prosesseja ja niiden sääntelyä on kehitettävä pitkäjänteisesti ja aktiivisesti.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää tärkeänä nostaa esille selonteon tavoin sitä, että kansainvälistyminen, teknologian kehittyminen, väestönkehitys, yhteiskunnan eriarvoistuminen ja muut yhteiskunnalliset ilmiöt vaikuttavat viranomaisten hoitamien asioiden määrään ja laatuun. Oikeudelliset ongelmat ovat monimutkaistuneet ja oikeudellisen asiantuntemuksen tarve on lisääntynyt jatkuvasti. Viimeaikaiset toimintaympäristön muutokset pandemiasta Euroopassa käytävään sotaan ja inflaatiokehitykseen ovat tuoneet mukanaan aivan uusia oikeudenhoitoa kuormittavia haasteita.

Uudistuvan oikeuslaitoksen tulee kyetä hyödyntämään paremmin teknologian kehittymisen mahdollisuuksia. Sähköinen asiointi viranomaisissa on lisääntynyt merkittävästi. Oikeudenhoidon toimijoiden tietojärjestelmiä on uudistettu vanhojen järjestelmien korvaamiseksi ja kehittämiseksi. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri katsoo, että toiminnan muutoksia ja järjestelmien kehittämistä täytyy jatkaa entistä aktiivisemmin. Oikeuslaitoksessa digisiirtymä on ollut ainakin osin liian hidasta ja niin oikeudenhoidon toimintaa, taloutta ja henkilöstöäkin kuormittavaa. Järjestelmien yhteensopivuus on tärkeää myös hallinnonalan rajat ylittävässä toiminnassa. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää kriittisen tärkeänä, että digitalisaation, sähköistettävien toimintojen ja automaation lisäämistä jatketaan. Automaattisen päätöksenteon mahdollisuuksia on tutkittava nykyistä laajemmin myös oikeusapu- ja edunvalvontapiireissä. Samalla on muistettava koko toimialan henkilöstökriittisyys. Henkilöstön digitalisaatio-osaamisen kehittämiseen sekä toiminnan kehittämiseen on panostettava rohkeasti ottamalla käyttöön uusia toimintatapoja ja luopumalla vanhasta. Sisäisesti tämä edellyttää vahvaa muutos- ja henkilöstöjohtamista digitalisaation vaikuttaessa myös henkilöstön virkatehtäviin eri henkilöstöryhmissä eri tavoin.

Oikeudenhoidon sisäisten, operatiivisten tietojärjestelmien lisäksi hallinnonalalla on lukuisia erilaisia sähköisiä asiointipalveluita kansalaisille, viranomaisille ja muille sidosryhmille. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää tärkeänä, että palvelujen löydettävyyttä, käytettävyyttä ja saavutettavuutta kehitetään aktiivisesti ja asiakaslähtöisesti yhdessä toiminnan sujuvoittamiseksi ja kielellisten palvelujen saatavuuden varmistamiseksi. Asiointipalvelut ovat vielä monin osin viranomaislähtöisiä ja haastavia käyttää sidosryhmien ja asiakkaiden näkökulmasta. Virasto yhtyy selonteossa esitettyyn näkemykseen siitä, että asiakastarpeet tulee kartoittaa sekä palveluiden käytettävyyteen ja asiakkaalle tarjottavaan tukeen panostaa tulevaisuudessa. Teknologiaan kohdistuvasta kehitystyöstä huolimatta yhdenvertaiset oikeudet ja oikeuspalvelut on luonnollisesti turvattava jatkossakin myös niille ihmisille, jotka eivät käytä sähköisiä palveluja tai välineitä.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri yhtyy selonteossa esitettyyn näkemykseen oikeudenhoidon prosessien kehittämisestä. Oikeudenhoidon pitkiä, organisaatorajaita läpileikkaavia prosesseja kehittämällä voidaan saavuttaa tulevaisuudessa merkittäviä hyötyjä. Tavoite siitä, että jatkossa edettäisiin nykyisestä pistemäisestä kehittämisestä pitkien arvoketjujen kehittämiseen sekä prosessien yhteentoimivuuden ja sujuvuuden parantamiseen on välttämätöntä. Pitkälle automatisoitavia toimintoja tulee tunnistaa aktiivisesti

lisää. Tekoälyyn liittyvä potentiaali oikeushallinnon toiminnan kehittämisessä on mittava. Erityisesti usein toistuvien ja määrämuotoisten tehtävien automatisointi vapauttaisi oikeushallinnon henkilöstöä tehtäviin, joilla tuotetaan enemmän lisäarvoa yhteiskunnalle. Virasto pitää tärkeänä, että prosessien kehittäminen sisältää myös hallinnonalan keskeisten tietojärjestelmien jatkokehityksen sekä toisiinsa liittyvien järjestelmien integroinnin sektoreiden sisällä ja poikkihallinnollisesti. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri yhtyy selonteossa esitettyyn näkemykseen siitä, että nykyisellään usein fyysisen, puhelimitse tai sähköpostitse tapahtuvan palvelun ohjaaminen sähköisiin asiointikanaviin tulee tehostamaan asiakaspalveluprosesseja sekä säästämään manuaalista työtä ja tarvetta henkilökohtaiselle palvelulle koko oikeushallinnossa.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri kiinnittää huomiota selonteon tavoin väestön kehitykseen Suomessa. Väestö on keskittynyt kaupunkeihin ja niiden lähiseuduille. Kaupunkialueilla asuu jo nyt yli 70 % väestöstä. Vastaavasti oikeudenhoidossa suurimmat asiämäärät ja ruuhkat kohdentuvat väestökeskityksissä toimiville viranomaisille. Tarvetta työn tasaamiseen ja keinoja oikeusturvan varmistamiseksi myös ruuhkaisimmilla alueilla on etsittävä. Esimerkiksi Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiirin alueella jonotusajat palveluihin ovat huomattavasti muuta Suomea pidemmät.

Oikeudenhoidon toimijoiden määrärahojen taso on ollut kireä koko 2000-luvun ajan. Määrärahavajetta on paikattu kertaluonteisilla, ruuhkan purkuun kohdennetuilla määrärahoilla. Määrärahatilanteesta johtuen muun muassa digitalisaatioon ja toimitiloihin liittyviä kehittämishankkeita on jouduttu lykkäämään. Henkilöstön palkkaaminen määräajaisesta on lisännyt hallinnollisen työn määrää ja vaikuttanut osaltaan työn tehokkuuden vähenemiseen. Ratkaisuja on jouduttu tekemään valitettavan usein hyvin lyhytnäköisesti esimerkiksi vain vuosi tai jopa tilanne kerrallaan. Tulevaisuuden rakentaminen edellyttäisi kuitenkin strategista, suunnitelmallista ja päämäärätietoista tavoitteellista toiminnan johtamista ja kehittämistä.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri kiittää Eduskunnan lakivaliokuntaa siitä, että se on useiden vuosien ajan painottanut oikeusministeriön hallinnonalan toimijoiden olennaista merkitystä oikeusvaltion turvaamisessa ja korostanut, että kyse on valtion ydintehtävistä, joiden tehokkaalla ja luotettavalla toiminnalla on keskeinen merkitys yhteiskunnan vakauden ja turvallisuuden kannalta. Valiokunta on korostanut, että oikeusvaltio ja sen toimivuus eivät ole itsestäänselvyys, vaan niistä tulee pitää jatkuvasti huolta, muun muassa turvaamalla asianmukainen ja riittävä rahoitus.

Henkilöstö

Koko oikeusministeriön hallinnonala on mitä suurimmassa määrin henkilöstökriittinen toimiala. Työ tehdään ihmisten toimesta ja on pitkälti syvää asiantuntemusta edellyttävää asiantuntijatyötä. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää henkilöstönäkökulman esille nostamista vahvasti selonteossa erittäin tärkeänä. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri yhtyy selonteossa esitettyyn näkemykseen siitä, että oikeushallinnon ajankohtainen ja ensisijainen haaste on henkilöstöressurssien riittävyys. Virasto kiinnittää kuitenkin huomiota, että selonteossa on vain yksi ainoa toimenpide-ehdotus henkilöstövoimavaroja koskien s. 60, kohta 19 ”*Kehitetään henkilöstörakennetta, henkilöstön osaamista ja työhyvinvointia. Työtapojen kehittymistä tuetaan tavoitteellisella johtamisella*”. Selonteossa ei esitetä juurikaan tätä tarkemmin, miten henkilöstövoimavarat henkilöstökriittisellä hallinnonallalla turvataan ajankohtaisessa tilanteessa. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri katsoo, että toimenpiteitä tarvitaan lisää. Virasto pitää tärkeänä muun muassa parantaa niin työnantajakuvaa kuin työntekijäkokemustakin vahvistamalla työssä jaksamisen ja hyvinvoinnin keinoja strategisella henkilöstöjohtamisella (henkilöstösuunnittelu, suorituksen johtaminen, urajohtaminen, tiedolla johtaminen, osaamisen kehittäminen, palkkaus ja henkilöstön kannustimet ja sitouttaminen, työkyky- ja työhyvinvointijohtaminen).

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri yhtyy selonteon näkemykseen siitä, että pitkällä tähtäimellä osaajapulaan on mahdollista saada ratkaisuja esim. koulutuspaikkoja lisäämällä ja pitää tärkeänä oikeudellisen osaamisen koulutuksen tarkastelua tulevaisuudessa. Sen sijaan henkilöstön pitovoimaan ei korkeakoulupolitiikalla ole mahdollista vaikuttaa. Sitouttamiseen tarvitaan pitkäjänteistä ja suunnitelmallista yhteistyötä ja hyvää työnantajatoimintaa koko hallinnonalalta. Tästä hyvänä esimerkkinä olisi siirtyminen lyhytaikaisesta resurssisuunnittelusta pitkäjänteiseen, strategiseen henkilöstösuunnitteluun, jossa huomioidaan niin henkilöstön kuin toiminnan osaamistarpeet sekä niiden kehittäminen että ura-ajattelu, mahdollistaen uudelleen kouluttamisen kautta sisäisiä urapolkuja. On tärkeää muistaa, että oikeusministeriön hallinnonalan virastot kilpailevat myös keskenään osaajista. Tähän tulisi kiinnittää yhdessä enemmän huomiota ja pyrkiä aktiivisesti esimerkiksi hallinnonalan sisäisen liikkuvuuden mahdollisuuksia hyödyntämällä sitouttamaan henkilöstövoimavaroja kokonaisvaltaisemmin koko oikeudenhoidon pariin.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri nostaa vielä esille, että oikeusapu- ja edunvalvontapiirien suurimpana haasteena henkilöstöä koskevien tavoitteiden toteuttamisessa on, että keskeneräisestä organisaatiomuutoksesta johtuen oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä puuttuu suurin osa merkittävistä henkilöstöjohtamisen rooleista ja palveluista. Virastohankkeen edistäminen olisi siten välttämätöntä henkilöstöjohtamisen roolien ja palvelujen toteuttamiseksi ja kehittämiseksi.

Virasto haluaa vielä korostaa, että vahvistamalla henkilöstön hyvinvointiin liittyviä tekijöitä voidaan tutkitusti vaikuttaa henkilöstön työtyytyväisyyteen. Tämä puolestaan tutkitusti korreloi asiakastytyväisyyden kanssa. Sisäisten prosessien kehittäminen ja sujuvoittaminen ja myönteinen työntekijäkokemus näkyvät tuottavuutena ja parantuneena laatuna ja lisäävät siten substanssitoiminnan vaikuttavuutta.

Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri yhtyy näkemykseen siitä, että oikeusavun tulorajojen mataluus on johtanut siihen, että kaikki pienituloiset eivät saa oikeusapua maksutta ja kaikki keskituloiset eivät saa oikeusapua omavastuuosuudella. Virasto pitää tärkeänä tarkastella tulorajoja. Erittäin tärkeää olisi yksinkertaistaa oikeusavun taloudellisia edellytyksiä koskevaa laskentatapaa ja samalla selvittää automatisaation mahdollisuuksia menettelyssä.

Nykyisellä määrärahasolla oikeusaputoimistoissa joudutaan selonteon mukaan vähentämään henkilöstöä ja kansalaisten oikeusturva heikkenee ja oikeusaputoimistoissa käsiteltävien asioiden määrä vähenee ja jonotusajat pitenevät. Oikeusaputoimistoissa voitaisiin kasvattaa asiämäärää noin 4 000 asialla vuodessa sekä samalla lyhentää jonotusaikoja lisäämällä resursseja noin 40 htv:ta. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiirin alueella jonot ovat jo tällä hetkellä huomattavasti yli tavoitetason. Virasto kiinnittää myös huomiota siihen, että oikeusaputoimistojen uusien asiakkaiden hoidettavat asiat ovat entistä haastavampia ja monimutkaisempia ja vaativat entistä laajempaa ja toisaalta syvempää oikeudellista osaamista. Myös kansainvälisten asiakkaiden osuus on erityisesti Etelä-Suomessa korkea.

Selonteon mukaan oikeusavun piiriin kuuluvien osuus väestöstä on pienentynyt vuodesta 2016 vuoteen 2018. Vuonna 2016 oikeusavun piiriin kuului 55,9 % 15- vuotta täyttäneistä ja kaksi vuotta myöhemmin 52,3 %. Jos pieni- ja keskituloisten mahdollisuutta saada oikeusapua parannettaisiin tulorajoja nostamalla, valtion menot nousisivat yhteensä 10,7 milj. euroa vuodessa, mistä oikeusaputoimistojen menojen osuus olisi 30 % ja yksityisten oikeusavustajien palkkioiden osuus 70 %.

Yksityisten avustajien palkkioiden tasoa ei ole korotettu vuoden 2014 jälkeen. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää kannatettavana yksityisten avustajien palkkioiden korottamista palvelun varmistamiseksi.

Yleinen edunvalvonta

Edunvalvontapalveluiden tarve on kasvanut vuodesta 2011 lukien. Yleisen edunvalvonnan asiakkaita oli vuonna 2011 yhteensä noin 34 400 ja vuoden 2021 lopussa noin 43 200.

Myös edunvalvontatoimistojen uusien asiakkaiden hoidettavat asiat ovat entistä haastavampia ja monimutkaisempia. Edunvalvontatoimistojen hallinnassa ja hoidettavana on merkittävä määrä asiakkaiden omaisuutta ja taloudellisia asioita. Vuonna 2021 asiakkaiden omaisuuden arvo oli 1,7 mrd. euroa ja velkojen 109 milj. euroa. Lisäksi asiakkaiden laskuja hoidettiin yli 2 milj. kappaletta. Hoidettavat asiat edellyttävät yhä enemmän oikeudellista osaamista ja sähköisten järjestelmien käyttöä. Holhousviranomaisen käsittelyaikojen pitkittymisen vuoksi uusien asiakkaiden tilanteet edellyttävät tavanomaista enemmän työtä.

Edunvalvonnan palkkioita kertyi tuloarviomomentille noin 28 milj. euroa eli 82 % suhteessa menoihin. Vuodesta 2012 lukien edunvalvontatoimistojen resursseja on lisätty 515 htv:sta 592 htv:een. Edunvalvonnan toimintatapojen kehittämällä ja digitalisaation hyödyntämisellä edunvalvonnan tuottavuus (asiakasmäärä/htv) on noussut vuodesta 2011 vuoteen 2021 mennessä 58:sta 66:een.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri yhtyy selonteossa esitettyyn näkemykseen siitä, että asiakasmäärän arvioidaan jatkossa kasvavan vuosittain noin 1 000 henkilöllä yleisessä edunvalvonnassa. Nykyisen palvelutason säilyttäminen edellyttää siten selonteon mukaan arviolta 10 htv:n vuosittaisen henkilötöyvuosisäilyksen. Huomioitavaa on, että samalla valtiolle tuloutettavien edunvalvonnan palkkiotulojen arvioidaan kasvavan vuosittain noin 0,6 milj. eurolla.

Talous- ja velkaneuvonta

Luotto- ja kulutusyhteiskunnan toimivuus edellyttää oikeudenhoidolta yhtäältä toimivia velkomus- ja täytäntöönpanomenettelyitä sekä toisaalta määrätietoista ylivelkaantumista ehkäiseviä ja sen haittoja torjuvia toimia. Keskeisessä roolissa velkaantumisongelmien torjunnassa ovat myös erilaiset poikkihallinnolliset hankkeet, tuki- ja neuvontapalvelujen lisääminen sekä kansalaisten talousosaamiseen panostaminen. Talous- ja velkaneuvonta ja Ulosottolaitos ovat yhteistyössä käynnistäneet ylivelkaantumisen ennaltaehkäisyyn ja sen haittojen torjuntaan tähtääviä uusia toimintatapoja ja kynnyksettömiä neuvontapalveluita. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää tätä kehitystä erityisen hyvänä ja tarpeellisena.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää tärkeänä, että oikeusaputoimistojen talous- ja velkaneuvonnassa yksityishenkilöille talousongelmien ehkäisemiseksi annettavat neuvonta- ja tukipalvelut ovat saavutettavissa oikea-aikaisesti. Lisäresursoinnilla talous- ja velkaneuvonnan asiämäärää voitaisiin kasvattaa. Lisäresursoinnilla voitaisiin myös laajentaa ennaltaehkäisevää talous- neuvontaa, talousneuvolatoimintaa ja talousosaamista koko maahan.

Toimenpide-ehdotukset

1. Oikeudenhoidon resurssien varmistaminen

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää tärkeänä huolehtia oikeudenhoidon resursseista pitkäjänteisesti yli hallituskausien. Oikeudenhoitoon tulee kohdentaa riittävä rahoitus ja resurssit, jotta varmistetaan oikeuspalvelujen saatavuus. Oikeudenhoidon resurssit tulee saattaa kestäväälle pohjalle ja taloudenpidosta muodostaa vakaata, suunnitelmallista ja ennakoitavaa, jotta varmistetaan oikeuspalvelujen saatavuus ja oikeusturvan toteutuminen.

Virasto pitää tärkeänä myös tarkastella oikeudenhoidon toimitiloja. Tilojen tulee olla toimintaa tukevia, ja tiloja ja toimintaa kehittää samanaikaisesti ja tehokkaasti valtion toimitilastrategian linjausten mukaisesti.

2. Sisäisten rakenteiden ja prosessien tehostaminen

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää selonteon mukaisesti tärkeänä, että myös lainvalmistelutyöhön osoitetaan riittävät resurssit huolehtimaan oikeudenhoidon kannalta keskeisten säädösten vaikutusten ja toimivuuden seurannasta, jotta lainsäädäntö pysyy ajantasaisena, tarkoituksenmukaisena ja helposti sovellettavana. Lainsäädännön kehittämisessä on huomioitava sähköisen asioinnin ja sähköisten työtapojen edistäminen.

Koko oikeudenhoidon ketjun toimivuuden kannalta on myös tärkeää arvioida, mitkä asiat kuuluvat ratkaistaviksi tuomioistuimissa ja mitkä voidaan käsitellä muussa menettelyssä muissa viranomaisissa. Virasto kannattaa erilaisten keinojen pohtimista mainitussa tarkoituksessa, kuten esimerkiksi riidattoman velkomismenttelyn ja velkajärjestelyn kehittämistä sekä suoraan ulosottokelpoisten saatavien alan laajentamista sekä muita toimenpiteitä oikeudenkäyntikulujen ja –kuluriskin pienentämiseksi.

Virasto pitää tärkeänä kaikkien rikosasioiden käsittelyketjun toimijoiden välisten toimintojen yhtymäkohdian tunnistamista ja niiden sujuvoittamista rikosasioiden käsittelyaikojen lyhentämiseksi. Samoin virasto tukee rikos- ja riita-asioiden sovittelutoiminnan siirtämistä STM:n hallinnonalalta OM:n hallinnonalalle.

Valtioneuvoston ja operatiivisen toiminnan roolien ja vastuiden selkeyttämiseksi Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää tärkeänä mahdollisimman pian muodostaa oikeusministeriön yhteydessä toimivista virastoista valtakunnalliset oikeusapu- ja edunvalvontavirasto sekä oikeushallinnon erityisviranomaiset virasto. Monet oikeusapu- ja edunvalvontapiirien operatiivisista toimintavaltuuksista ja rooleista kuuluvat tällä hetkellä oikeusministeriölle. Tämä ei vastaa tavoitetilaa. Operatiivisen toiminnan roolien ja vastuiden hajanaisuus sekä kuuden viraston malli aiheuttavat päällekkäistä työtä ja heikentävät toimialan tuottavuutta.

Virasto pitää välttämättömänä huolehtia oikeudenhoidon tietojärjestelmien toimintavarmuudesta, ylläpidosta ja jatkokehittämisestä sekä varmistaa koko prosessiketjun järjestelmien yhteensopivuus. Viranomaisyhteistyötä on tehostettava järjestelmien rajapintoja lisäämällä, esimerkkinä yhteydet oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja edunvalvonnan järjestelmien sekä Digi- ja väestötietoviraston, Kelan ja veron järjestelmien välillä.

Henkilöstön osaamiseen ja työhyvinvointiin on panostettava ja henkilöstörakennetta ja työmenetelmiä kehitettävä tavoitteellisemmin lausunnossa aiemmin kuvatulla tavalla.

3. Oikeuspalvelujen saatavuuden ja asiakaspalvelun parantaminen.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri tukee toimenpide-ehdotusta oikeuspalveluille asetettavasta palvelulupauksesta palvelutavoitteiden saavuttamiseksi. Oikeusapu- ja edunvalvontapiireissä palvelulupaus on jo ollut useita vuosia käytössä yleisen edunvalvonnan toimialalla.

Virasto pitää erittäin kannatettavana toimenpide-ehdotusta kehittää yksityishenkilöille ja yhteisöille tarjottavia sähköisiä asiointipalveluita asiointin ja oikeudenkäyntimenettelyn sujuvoittamiseksi.

Virasto tukee myös julkisen oikeusavun saatavuuden parantamista erityisesti tulorajoja tarkastelemalla, hakemusperusteita sekä menettelyä yksinkertaistamalla sekä automatisoimalla, päivystysjärjestelmän käyttöönotolla sekä yksityisten avustajien palkkioita korottamalla.

Virasto pitää tärkeänä kehittää edelleen yhteistyöverkostojen toimintaa palvelujen parantamiseksi.

Lopuksi:

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien tavoitteena on, että oikeusturvapalvelut ovat kaikkien saatavilla. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien tehtävänä on yksilön oikeudellisten ja taloudellisten etujen ajaminen, puolustaminen, edistäminen, valvominen ja vahvistaminen.

Hyvin järjestetyillä ja tuotetuilla oikeusturvapalveluilla varmistetaan, että korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla ja huolehditaan oikeusvaltion toimivuudesta. Tämä vaatii riittävän resurssoinnin lisäksi koko hallinnonalan tuottavuuspotentiaalin hyödyntämistä täysimääräisesti ja tavoitteellisesti sekä yhteisiin tavoitteisiin sitoutumista kaikilta oikeudenhoidon toimijoilta.

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri katsoo, että selonteko on hyvä avaus oikeudenhoidon kokonaisvaltaiselle, suunnitelmalliselle ja pitkäjänteiselle kehittämiselle sekä määrärahojen, tuottavuuden ja toimintatapojen tarkastelulle ja yhteistyön kehittämiselle koko oikeudenhoidon ketjussa.

Kunnioittaen

Marjo Kurki

johtaja

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri